

Kouřil, Pavel

Sídelní komplex Štandl-Lipina u Frýdku-Místku

Archaeologia historica. 1992, vol. 17, iss. [1], pp. 233-243

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139995>

Access Date: 13. 11. 2024

Version: 20241110

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Sídelní komplex Štandl-Lipina u Frýdku-Místku

PAVEL KOUŘIL

Při komplexním studiu drobných středověkých opevnění je nezbytné sledovat nejen jejich umístění v terénu, velikost, vnitřní uspořádání, polohu vůči sídlišti atd., mající sice jistou obecnou platnost vývojové tendence, ale zejména v rámci studia hmotné kultury precizovat chronologické zařazení získaných archeologických artefaktů a tím i samotných fortifikací. Jen tak bude možné odpovědět na otázku, co vedlo k jejich vzniku a kdy se tak stalo, jakou plnily funkci, kdo na nich seděl, kdy a proč zanikly, co převzalo jejich úlohu, porovnat situaci se starou sídelní oblastí, vyhodnotit vztahy k územím západně i severně od českých zemí, zabývat se terminologií apod.

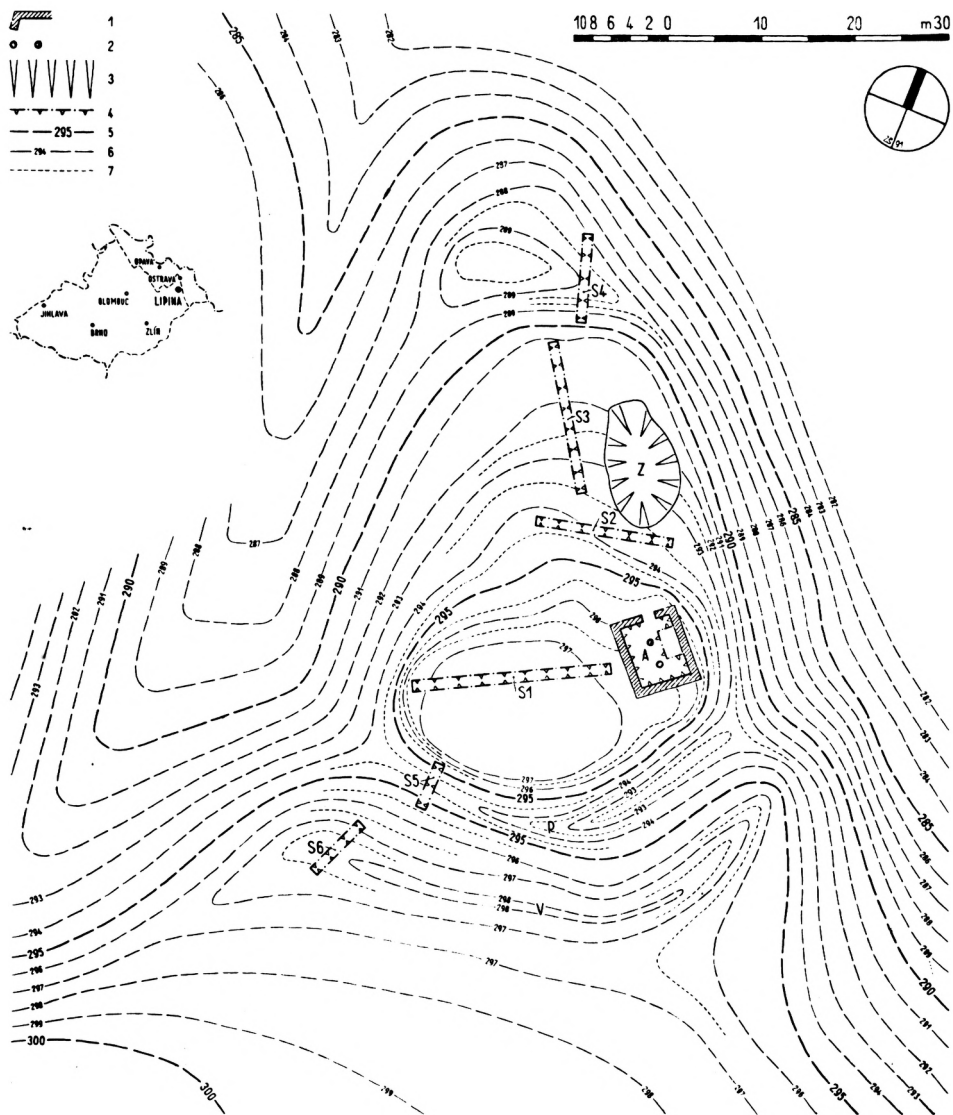
Jako dobrý modelový příklad pro řešení naznačených problémových okruhů se jeví sídelní komplex Štandl-Lipina nedaleko Frýdku-Místku. Jedná se o dvě blízké fortifikace (vzdálenost cca 700 m), z nichž větší v dominantnější poloze chránila druhou menší a k ní přiléhající, valem obehnaný prostor (obr. 1).

O Lipině jsme na stránkách tohoto sborníku již jednou předběžně referovali, proto si jen stručně zrekapitulujeme výsledky výzkumu (Kouřil—Žáček 1987). Ten odkryl v nejvyšší a nejexponovanější části centrálního pláta kamenné základy věžovité stavby lehce kosodélného půdorysu rozměrů 5,5×6,7 metru, které se zachovaly až do výše 1,4 m (obr. 2). Samotná síla zdí kladených buď nasucho nebo spojovaných jílem se pohybovala kolem 75 cm, nároží byla armována stejně jako vstup na severozápadní straně. Na ose byly zachyceny dvě kůlové jámy po nosných sloupech. Poměrně velké lícované kusy mazanice a množství zcela nebo částečně shořelých trámů ve výplni, méně již v okolí věže, hovoří pro hrázděnou techniku, eventuální počet podlaží a tím tedy i výšku nelze jednoznačně stanovit. Způsob zastřešení signalizují hřebíky, tzv. šindeláky. Získaný soubor archeologických artefaktů, především keramiky, byl velmi nečetný, značně fragmentární, avšak typologicky a morfologicky výrazně jednotný (obr. 3), veškeré nalezené železné předměty pak byly poškozené. Za stávajících znalostí jej lze klást do průběhu, respektive závěru 2. půle 13. stol. Na centrálním platu byla konstatována jen velmi plytká, téměř nezřetelná a pouze místy zachovalá kulturní vrstva, což je ostatně typické pro většinu drobných opevnění ve zdejší regionu. Žádné stopy dalších objektů, ať už zahloubených či nadzemních, nebyly zaznamenány, příkop žlabovitého tvaru byl vysekán částečně ve skalnatém podloží, jílovité těleso následného valu bylo uměle nasypáno bez použití jakékoliv vnitřní konstrukce (Kouřil 1990, 70).

Závažným zjištěním byla identifikace valu vymezujiícího poměrně rozsáhlý areál, přiléhající k opevnění. Tento poněkud rozsedlý val, táhnoucí se v dochované délce 175 m od jihovýchodu k severozápadu, je dnes široký cca 7 m s korunou v maximální výši 1,2—1,3 m od úrovně současného terénu a z vnější strany jej sleduje nevýrazný mělký příkop. Val opět bez vnitřní konstrukce byl tvořen slehlým jílem, v němž byl nalezen jediný fragment keramiky, hlá-

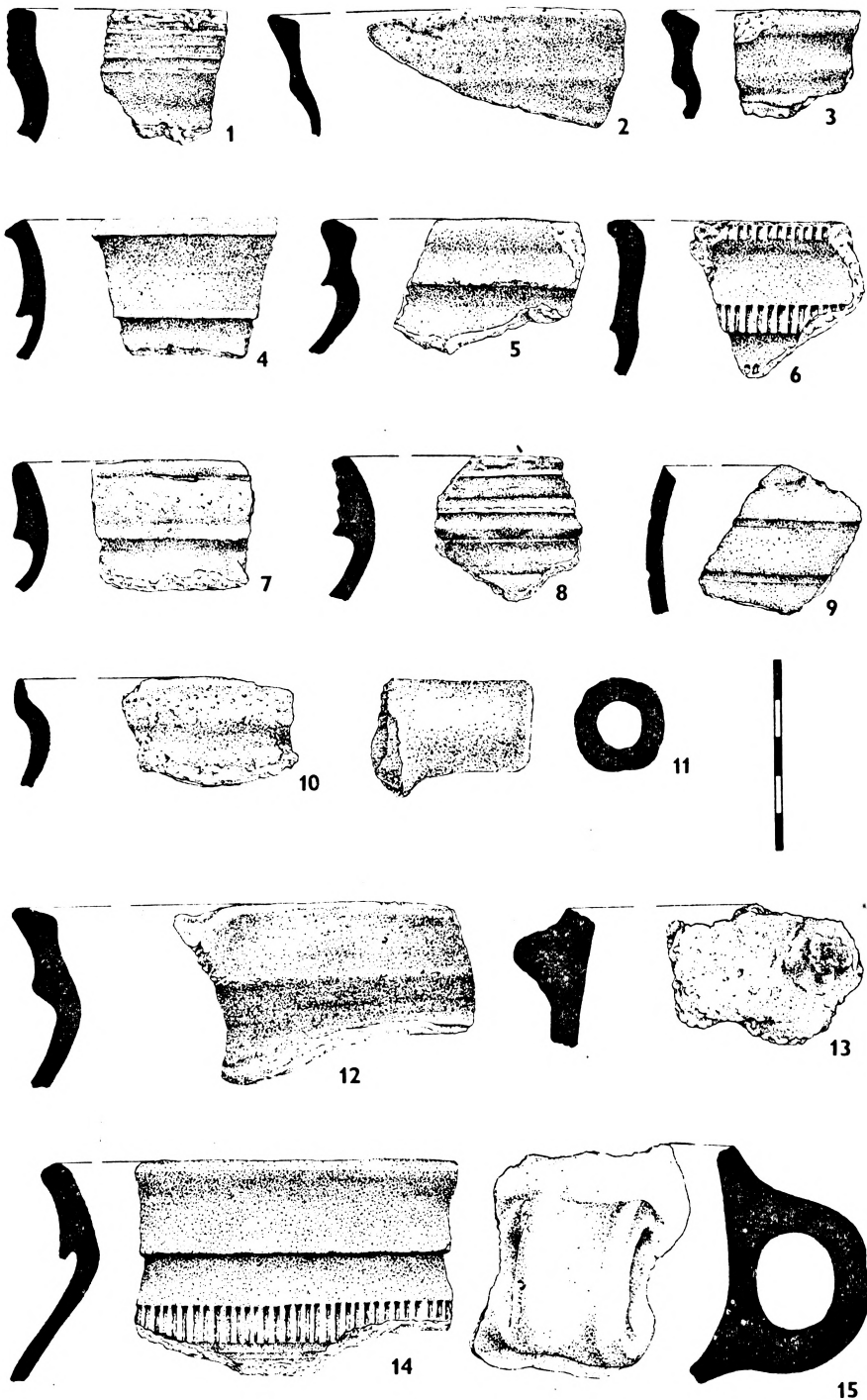

sící se do závěrečné fáze kultury lidu popelnicových polí (obr. 3: 13). Lze-li do tohoto období položit i jeho vznik, je za současného stavu poznání problematické, i když poměrná blízkost zatím nezkoumaných, mohylám podobných útvarů by tomu mohla nasvědčovat. Na druhé straně zjištěné pozůstatky středověkého osídlení uvnitř hrázeného prostoru (spálené trámy a keramika) mohou naznačovat, že jde právě o záležitost 13. věku. Nelze pochopitelně také vyloučit, že původně pravěký val byl středověkým osídlením využit, což mohlo být následně i impulsem k výstavbě fortifikace.

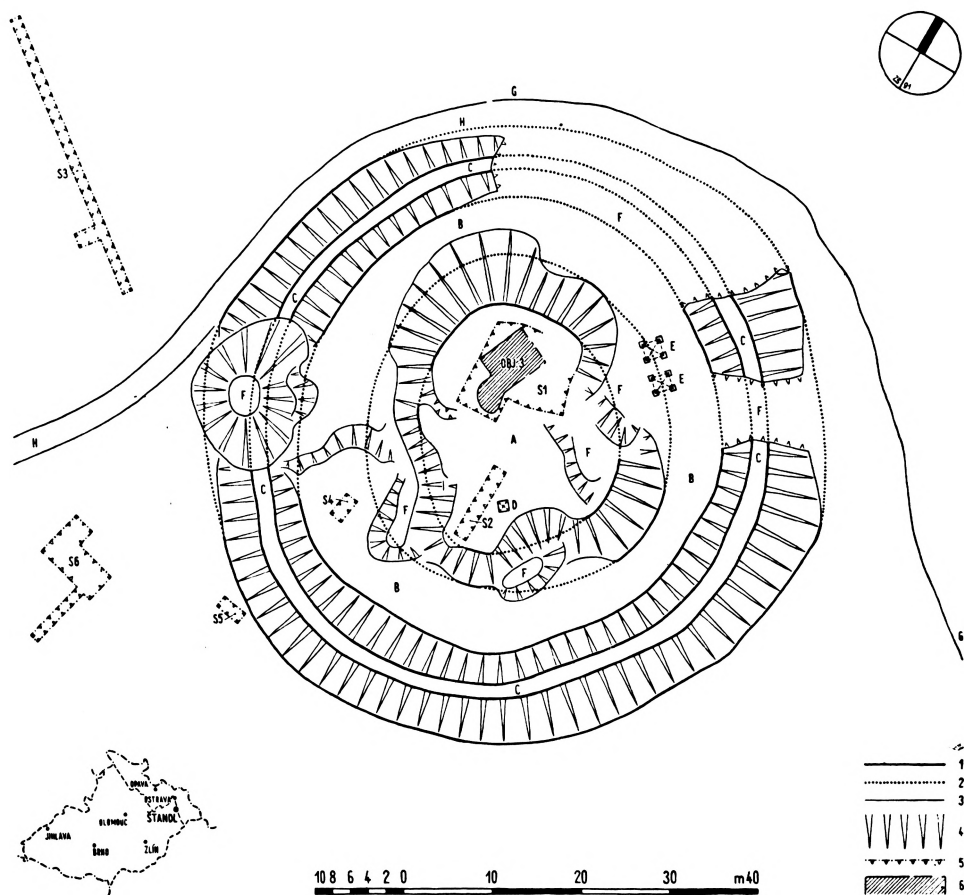
Obr. 2. Drobné středověké opevnění Lipina, kat. úz. Staříč, okr. Frýdek-Místek, stav lokality v roce 1989. 1 — kamenné zdivo, 2 — kulová jáma, 3 — spád terénu, 4 — výkopová hrana, 5 — vrstevnice po 5 metrech, 6 — vrstevnice po 1 m, 7 — vrstevnice po 50 cm, A — stavební objekt zjištěný archeologickým výzkumem, P — příkop, V — val, Z — plocha poškozená cizím zásahem, S1 až S6 — archeologické sondy.

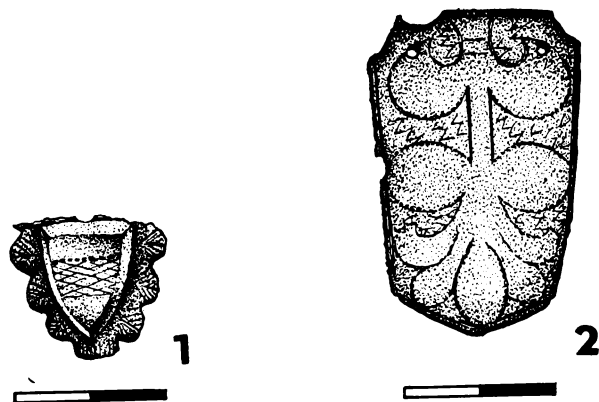
Obr. 3. Drobné středověké opevnění Lipina, kat. úz. Staříč, okr. Frýdek-Místek, keramické nálezy.

Druhou, na zdejší poměry zcela výjimečnou lokalitu, představuje opevnění na Štandlu. Odborné veřejnosti je známo poměrně dlouho, významný moravský archeolog K. J. Maška jej zapsal ve svém deníku již roku 1880 s poznámkou, že zde byl učiněn nález velkého železného klíče a podle pověstí tu měl stát i zámek.¹ Vynikající poloha na vysoké ostrožně s dalekým výhledem do okolí [kóta 349,3] nad levým břehem Olešné, v poloze zvané Štandl, byla osídlena již v pravěku — jistě v eneolitu, halštatu a poté laténským či púchovským lidem na sklonku starého letopočtu. Někdy v polovině 13. stol. zde bylo zbudováno drobné středověké opevnění, tvořené původně nejspíše kruhovým či oválným centrálním platem, které chránil prstencovitý příkop a následný val. Bohužel necitlivé zásahy, zejména v 70. a 80. letech našeho století, fortifikaci zásadním způsobem poškodily (především její jádro) a změnily tak terénní konfiguraci natolik, že primární tvar již nelze zcela spolehlivě určit (obr. 4). Zároveň však vyvolaly potřebu záchranného archeologického výzkumu, jehož

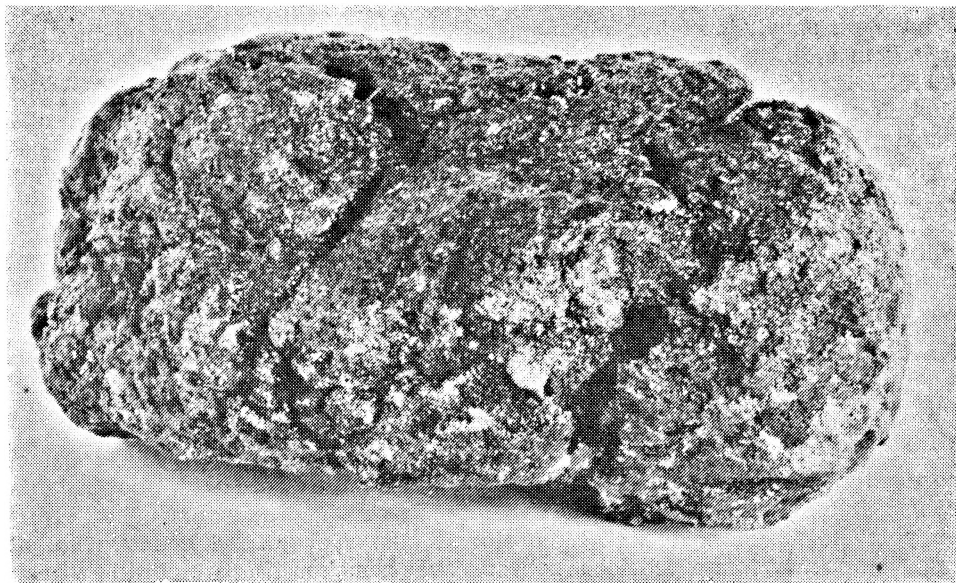

Obr. 4. Drobné středověké opevnění Štandl, kat. úz. Sviadnov, okr. Frýdek-Místek, stav lokality v roce 1998. 1 — zachovalé obrysové hrany centrálního pláta, příkopu a valu, 2 — předpokládaný průběh obrysové hrany centrálního pláta, příkopu a valu, 3 — ostatní obrysové hrany, 4 — spád terénu, 5 — výkopová hrana, 6 — plocha zahloubeného objektu zjištěného archeologickým výzkumem, A — plocha centrálního pláta, B — příkop, C — val, D — stožár (ocelová úhelníková konstrukce), E — stožár na betonových patkách (ocelová trubková konstrukce), F — plochy poškozené stavebními a jinými zásahy, G — hrana svahu, H — dnešní příjezdová cesta, S1 až S6 — archeologické sondy.

předběžné výsledky tu ve stručnosti předkládáme. Tento výzkum, prováděný v letech 1988 až 1991, doložil existenci na zdejší poměry neobyčejně mocné kulturní vrstvy a prozatím i několik objektů, z nichž v současnosti prvořadí význam má objekt č. 3, odkrytý v nejméně porušené části jádra opevnění (Kouřil v tisku; Kouřil—Janák v tisku). Jde o suterénní prostor stavby obdélného půdorysu rozměrů 4,6/4,7×5,8 m, delší osou orientované ve směru severovýchod—jihozápad a zahloubené 2,8 m od současného povrchu. Její poměrně rovné dno zasekané částečně do kompaktního pískovcového podloží přecházelo při jižním nároží v nepravidelný, víceméně oválný útvar, a bylo tu sníženo až na skálu, na úroveň 3,8 m od niveau stávajícího terénu. Zachovalé zbytky shořelého dřeva — kulatiny, horizontálně položené po jeho obvodu, i silnějších tyčí, směřujících od stěn ke středu naznačují, že toto nerovné, kónicky se zahlubující dno bylo z přístupových důvodů v úrovni podlahy pravoúhlé stavby překryto jakýmsi roštem a takto vzniklý oddělený prostor byl patrně využit ke skladovacím účelům(?). Celé trámy nebo jejich části se nacházely také na podlaze vlastního ortogonálního objektu, především podél a v těsné blízkosti jeho stěn. Tyto stěny však nenesly stopy propálení ani uhlíků a lze tedy předpokládat, že nebyly vydřeveny. Pravidelné otvory — dlaby — v základových trámecích pak svědčí o tom, že v nich byly umístěny rohové i středové sloupy nosné konstrukce stavby. V zásypu bylo taktéž značné množství zcela nebo částečně přepálených kamenů různé velikosti, které, jak to dokládá jejich pravidelné uložení za trámem u západní stěny, tvořily zřejmě vnitřní obložení — plentu — alespoň dvou těchto stěn. Nelze ovšem vyloučit, že jich bylo použito i při výstavbě nadzemní části budovy, patrně v kombinaci se srubovou technikou, méně již hrázděnou konstrukcí. Stopy malty či jiného pojiva nebyly zaznamenány, vzhledem k hojnému výskytu typických křídlových hřebíků je možné usuzovat, že také na Štandlu byla střecha pokryta šindelem. Mezi početnými nálezy, nejen z prostoru zkoumaného objektu, převládala pochopitelně keramika, na základě jejíhož rozboru doplněného o analýzu některých chronologicky poněkud citlivějších předmětů kovových — zejména ostruh — lze dobu trvání stavby i fortifikace položit do průběhu 2. poloviny 13. stol. Zjištěný objekt můžeme interpretovat — i s přihlédnutím k celkové skladbě nálezů — jako stavbu centrálního charakteru. Objev sedmi ostruh (jeden pár i s přezkami), uvidel, značného množství hrotů šípů, zbytků

Obr. 5. Drobné středověké opevnění Štandl, kat. úz. Sviadnov, okr. Frýdek-Místek, bronzové předměty.

Obr. 6. Drobné středověké opevnění Štandl, kat. úz. Sviadnov, okr. Frýdek-Místek, zuhelnatělý bochánek žitného chleba, stávající rozměry 12,2×8,7×6,5 cm.

kroužkového brnění, jazykovitého kování opasku (obr. 5:2) a zejména jedinečného bronzového kování s erbem (obr. 5:1) naznačuje, že na Štandlu musíme patrně počítat s možností přítomnosti větší posádky, což ostatně koresponduje s jeho předpokládaným prioritním postavením ve zdejšímu prostoru (cf. např. Nadolski 1985). Mezi unikátní nálezy patří však nepochybně i bochničky zuhelnatělého žitného chleba velikosti dnešních grahamů, objevené na podlaze suterénu, které náleží k nejstarším a nejzachovalejším exemplářům na našem území (obr. 6). Ležely v blízkosti značného množství spálených obilných zrn a je zřejmé, že se sem společně s nimi propadly z vyššího patra budovy.²

Máme-li za dnešního stavu vědomostí porovnat obě lokality, tj. Štandl a Lipinu, pak musíme jednoznačně konstatovat významnější polohu, větší rozlohu, vyšší stáří, přítomnost poměrně výrazné kulturní vrstvy a s tím související bohatost a rozmanitost nálezů u prvně jmenované s tím, že zánikový horizont obou fortifikací by mohl být přibližně stejný. Zdá se tedy, že vcelku velmi dobře fortifikovaný a strategicky nesporně výhodněji položený i rozlehlější Štandl s početnějším ozbrojeným osazenstvem, mohl poměrně solidně zabezpečovat opevněný osídlený areál u Lipiny, který pod jeho ochranou zřejmě také vznikl.

Podívejme se nyní blíže na bronzové kování s erbem, které bylo nejspíše upevněno na kůži, ať už jako součásti oděvu či koňského postroje, a které představuje břevno ve štítě s pilovitými zářezy. Ve sfragistickém materiálu lze takovéto vyobrazení poprvé doložit na elekční pečetí biskupa Bruna v letech 1245—1247, ovšem bez břevna; jde o tzv. Nesselblatt neboli kopřivový list. Tento erb doplněný ve středu štítkem s úzkým břevnem je pak připisován

pánům z Deblína a mezi nejstaršími heraldickými projevy na Moravě výrazně vybočuje z obvyklých štítových znamení. Deblínští začali používat pečeti s tímto erbem v 70. letech 13. stol., nejstarší dochované exempláře jsou z let 1278, 1281, 1294 etc. (Pokorný 1982, 48—52). Na všech vidíme zobrazení nápadně shodné s naším nálezem. Pro nás je pak nejdůležitější ona pečeť z roku 1278, na které čteme jméno Artleba z Brušperku. Víme, že Brušperk založil r. 1269 biskup Bruno (Bakala 1983, 167—168). Dědičnou rychtu obdržel zpravidla lokátor a jejím držitelem byl v r. 1292 bezpečně právě Artleb z Deblína. Funkce tohoto charakteru byla udělována výlučně biskupským leníkům, jejichž základní povinností byla vojenská služba. Výrazem tohoto vztahu bylo mj. v některých případech i převzetí upraveného rodového erbu biskupova, jakožto vnějšího vyjádření leního poměru, což se právě u Deblínských stalo (Pokorný 1982, 52).

Co z těchto naznačených skutečností vyplývá pro nás? Zdá se být vcelku přijatelné předpokládat, i když přirozeně nelze eliminovat i jiné možnosti výkladu, že na Štandlu, ležícím v bezprostřední blízkosti levého břehu Ostravice, tedy na samé hranici moravsko-slezské, a vzdáleném cca 8—10 km od pozdějšího Brušperku, byla umístěna větší vojenská posádka pod vedením pánů z Deblína. Ti také zřejmě v biskupových službách opevnění někdy krátce po polovině 13. stol. založili. Mělo sloužit jako výchozí bod Brunovy kolonizační činnosti v tomto prostoru, zabezpečovat zemskou hranici, chránit v těchto místech probíhající důležitou komunikaci spojující Olomouc s Krakovem a v této souvislosti plnit i jistou celní funkci a konečně být také protiváhou na opačném břehu ležícího slezského Frýdku (respektive Jamnice), patřícího těšínským Piastům. V těchto spojitostech je snad reálné se domnívat, že opevněný areál u Lipiny, který tu byl pod ochranou Štandlu zbudován, by mohl představovat původní Místek neboli trhovou ves Fredeberk, jejíž lokalizace nebyla doposud známa, a která byla později znovu vysazena na dnešním místě.³ Nasvědčovala by tomu i ta skutečnost, že z prostoru historického jádra Místku ani z jeho okolí nemáme k dispozici materiál starší 14. století. Opevnění u hrazeného prostoru by pak mohlo být dílem a sídlem některého z členů rodu Stange, jehož nejvýznamnější zástupce Dětrich se na Moravě objevuje už v roce 1255 a v 70. letech jsou jeho příslušníci bezpečně prokázáni v naší zájmové oblasti (Hrabová 1964, 103—104; CDM IV, č. 143). Roku 1288 také Dětrich se svými bratry skládá manský slib z Místku (Fredeberku), Sviadnova a dalších míst (CDM IV, č. 345).

Co říci závěrem? Je samozřejmé, že předložené úvahy a hypotézy mají podminěnou platnost a definitivněji se k celé záležitosti bude možné vyslovit až po rozsáhlejším výzkumu valem obehnaného úseku — předpokládaného prvotního Místku. Přesto však se dá již dnes říci, že archeologický výzkum přispěl rozhodující měrou ke kvalitativnímu posunu našich znalostí o této oblasti, přispěl k novým možnostem výkladu sporých písemných pramenů.

Poznámky

- 1 Zápis z 19. 6. 1880 v deníku III na str. 61 zní: Bei Místek im Walddistrikt Lipina an der Holešna (Bach) von der Strasse Freiberg Místek links um Fluss hinunter ½ Stunde, befindet sich ein Hügel von alten Fuchsbauten unterminiert. mit einem Ringgraben umgeben. Von Místek ¼ Stunde. Förster Kolibaba im Samrkler Walddistrikt. Man erzählt, dass dort ein Schloss bestanden hat. Einen grossen eisernen Schlüssel hat der Heger Peschak gefunden. (Strojový přepis 14 sešitů archeologických deníků, psaných těsnopisem v německém jazyce, je uložen v archívu AÚ ČSAV v Brně).

- 2 Podle určení dr. E. Opravila, CSc., se jedná o žito s minimální příměsí ječmene a pšenice.
- 3 Nelze vyloučit, že právě založení města Brušperku v tak těsné blízkosti Fredebergu mohlo být motivováno zánikem posledně jmenovaného, i když na druhé straně tomu poněkud odporuje okolnost, že ještě na konci 80. let skládají z Místku bratří Stangové manský slib.

Literatura

- BAKALA, J., 1982: Osídlení Frýdecka a Jablunkovska v období vrcholného feudalismu. Frýdek-Místek.
- 1983: Osídlení Místecka a Brušperska v období vrcholného feudalismu. Frýdek-Místek.
- 1984: Nástup emfyteutické kolonizace a její úloha při stabilizaci feudální společnosti v českých zemích. Příspěvek ze severomoravské a slezské materie, ČSM 33, série B, 97—104.
- ČAPLOVIČ, D.—HRUBEC, I.—RUTTKAY, A.—VALLAŠEK, A., 1985: Středověké feudální sídla na Slovensku a ich hospodárske zázemie, AH 10, 241—254.
- HRABOVÁ, L., 1964: Ekonomika feudální državy olomouckého biskupství ve druhé polovině 13. století, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis 20, Historica VI, Praha.
- HUML, V. 1976: Příspěvek ke studiu opevněných sídel drobné šlechty v Čechách, AR XXVIII, 165—171.
- KLOCKE VON, F., 1938: Westfalen als mittelalterliche Kolonisten im mährischen Sudetenraum, Heimat und Reich, 411—421.
- KOURL, P., 1990: Dokončení archeologického výzkumu drobného středověkého opevnění Lipina (okr. Frýdek-Místek), PV 1987, 70.
- 1990a: Středověké opevnění na katastru obce Bílá (okr. Frýdek-Místek), PV 1987, 71.
- v tisku: Záchranný archeologický výzkum drobného středověkého opevnění Štandl (okr. Frýdek-Místek). PV 1988.
- KOURL, P.—JANÁK, V., v tisku: Pravěké výšinné sídliště a středověké opevnění na Štandlu, kat. úz. Sviadnov (okr. Frýdek-Místek). PV 1989.
- KOURL, P.—ŽÁČEK, R., 1986: Drobná středověká opevnění v Pobeskydí a otázka jejich klasifikace, ČSM 35, série B, 97—138.
- 1987: Drobné středověké opevnění Lipina a jeho archeologický výzkum (okr. Frýdek-Místek), AH 12, 375—382.
- 1989: Středověké opevnění v Moravskoslezských Beskydech, Castellologica bohemia 1, 271—275.
- NADOLSKI, A., 1985: Plemięta-średniowieczny gródek w ziemi chełmińskiej, Warszawa—Poznań—Toruń.
- NEKUDA, V.—UNGER, J., 1981: Hrádky a tvrze na Moravě. Brno.
- POKORNÝ, P. R., 1982: Původ erbu pánů z Deblína, Heraldická ročenka na rok 1982, 48—55.
- RUTTKAY, A., 1989: Feudálne sídla a fortifikačné zariadenia na Slovensku spred polovice 13. storočia (problematika a novšie výskumy), Zborník Slovenského národného múzea LXXXIII, História 29, 57—107.
- UNGER, J., 1976: Problémy výzkumu opevněných sídel drobných feudálů na Moravě, AR XXVIII, 56—65.

Zusammenfassung

Siedlungskomplex Štandl-Lipina bei Frýdek-Místek

Das Gebiet Nordostmährens mit dem anliegenden Teil des Teschener Schlesiens stellt ein typisches Kolonisationsgebiet dar, das größtenteils erst im Laufe der sog. großen oder Hochkolonisation im 13. Jh. bestedelt wurde. Eine ziemlich bedeutende Aufgabe spielte in diesem Prozeß auch der Olmützer Bischof Bruno von Schaumburg, der dieses Gebiet in den 50er Jahren (höchstwahrscheinlich zwischen den Jahren 1252—1257) von Frank von Hückeswagen gekauft hatte. Im Rahmen des von ihm aufgebauten Lehenssystem haben sich an dem Aufschwung des Landes, insbesondere dann im Grenzgebiet, Feudalherren von überwiegend fremder Herkunft beteiligt. Die Überreste ihrer Sitze, sowie die identischen Pendanten an der schlesischen Grenzseite, sind einzigartige archäologische Quellen mit einer hohen Aussagefähigkeit. Diese Tatsache tritt insbesondere hervor, wenn wir uns der völlig unzureichenden Basis von

schriftlichen, auf das durchzuforschende Gebiet sich beziehenden Quellen bewußt werden. Die Konfrontation dieser beiden Komponenten stellt dann den einzigen realen Weg zum qualitativen Fortschritt in unserer Erkenntnis auf diesem durch die tschechische Historiographie bisher vernachlässigten Gebiet dar.

Zu diesem Ziel ist seitens der Archäologie ein eingehender Korpus von kleinen Fortifikationen mit allen dazu gehörenden Erfordernissen zu erbringen, und auf dessen Basis und unter Einbeziehung der schon zahlreichen Ermittlungs-, Rettungs- sowie systematischen Grabungen die Bewertung einzelner Lokalitäten vorzunehmen und eine bestimmte Verallgemeinerung anzustreben. Das heißt, nicht nur die Anordnung der Fortifikationen im Gelände, deren Größe, innere Gestaltung, Lage gegenüber der Siedlung usw. zu verfolgen, was zwar eine gewisse allgemeine Gültigkeit der Entwicklungstendenz hat, sondern auch im Rahmen des Studiums der materiellen Kultur die chronologische Eingliederung der archäologischen Artefakte und somit auch der Fortifikationen an sich zu präzisieren. Nur so können die Fragen, was zu deren Entstehung geführt hat (in unserem Fall scheint die Existenz der Landesgrenze entscheidend zu sein, wobei die Fortifikationen oftmals gegenüber stehende Paare bilden), und wann dies geschehen ist, welche Funktion sie erfüllten, wer auf diesen saß, wann und warum sie untergingen und was deren Rolle übernahm, beantwortet werden. Ebenso wichtig sind der Vergleich der ganzen Situation mit dem alten Siedlungsgebiet, die Auswertung der Beziehungen zu Gebieten westlich und nördlich von böhmischen Ländern, Lösung von terminologischen Problemen usw.

Als ein gutes Modellbeispiel für die Lösung von angedeuteten Problemen erweist sich der Siedlungskomplex Štandl-Lipina in der Nähe von Frýdek-Místek. Es handelt sich um zwei naheliegende Fortifikationen (Entfernung etwa 700 m), von denen die größere in einer dominanteren Lage die andere kleinere, sowie den anliegenden, mit einem Wall umschlossenen Raum, schützte. In beiden wurden mittels archäologischer Grabungen zentrale turmartige Bauten entdeckt, die auf der Grundlage des gewonnenen Materials in die zweite Hälfte des 13. Jh. datiert sind, wobei die Entstehung von Štandl bereits in die 50er Jahre des 13. Jh. gelegt werden kann. Bei Štandl konstatiert man im Gegensatz zu Lipina ein höheres Alter, eine dominanteren Lage, eine größere Ausdehnung, sowie das Vorhandensein einer ziemlich starken Kulturschicht, was den Reichtum und die Vielfalt der Funde beeinträchtigte. Der Untergangshorizont beider Fortifikationen war jedoch ungefähr identisch. Es scheint also, daß das verhältnismäßig sehr gut befestigte und strategisch ohne Zweifel günstiger gelegene und mehr ausgedehnte Areal von Štandl mit zahlenmäßig stärkerer bewaffneter Belegschaft (es wurden 7 Sporen, zahlreiche Pfeilspitzen, Überreste von Ringharnisch etc. gefunden) das befestigte, besiedelte Areal bei Lipina, unter dessen Schutz es auch entstand, ziemlich zuverlässig schützen konnte.

Zu den wichtigen Funden gehört auch ein Bronzebeschlag mit Wappen, den man den Lehensmannen des Olmützer Bischofs Bruno von Schaumburg, den Herren von Deblín, zuerkennen kann. Diese Herren haben auch, vermutlich in Bischofsdiensten, die Befestigung etwa knapp nach der Mitte des 13. Jh. gegründet. Sie sollte als Ausgangspunkt für Brunos Kolonisationstätigkeit in dieser Landesecke dienen, die Landesgrenze und die auf diesen Stellen führende Olmütz mit Krakow verbindende, wichtige Kommunikation schützen und in diesem Zusammenhang auch eine gewisse Zollfunktion erfüllen, und schließlich ein Gegengewicht zu der am anderen Ufer liegenden, den Teschener Piasts gehörenden, schlesischen Stadt Frýdek bilden. In diesen Zusammenhängen ist vielleicht auch die Auffassung begründet, daß das befestigte Areal bei Lipina, das hier unter dem Schutz von Štandl gebaut wurde, die ursprüngliche Gemeinde Místek, oder auch Marktdorf Fredeberg genannt, darstellen konnte, deren Lokalisation bisher nicht bekannt war, und die später wieder auf heutiger Stelle gegründet wurde. Darauf könnte auch die Tatsache hindeuten, daß weder aus dem historischen Kern von Místek, noch aus der Umgebung ein älteres, als aus dem 14. Jh. stammendes Material zur Verfügung steht. Die Befestigung könnte dann das Werk und der Sitz eines der Mitglieder des Hauses Stange sein, dessen bedeutendster Vertreter Dietrich bereits 1255 in Mähren auftaucht und dessen Angehörige in den 70er Jahren in unserem Interessengebiet mit Sicherheit nachgewiesen sind. 1288 legt Dietrich mit seinen Brüdern das Lehmannversprechen von Místek (von Fredeberg), Sviadnov und weiteren Orten ab.

Abbildungen:

1. Siedlungskomplex Štandl-Lipina, Katastralgebiet Staříč, Sviadnov, Bezirk Frýdek-Místek. 1 — bei der Grabung festgestellte Bauobjekte, 2 — Wälle, 3 — Siedlungsflächen, 4 — Grenze des derzeitigen Waldes, 5 — heutige Feld- und Waldwege, 6 — Wasserläufe, 7 —

Geländeabgründe, 8 — Schichtenlinien je 10 m, 9 — Schichtenlinien je 2 m, 10 — Schichtenlinien je 1 m, 11 — Katastralgrenze; S — kleine mittelalterliche Befestigung Štádl, L — kleine mittelalterliche Befestigung Lipina, O — wahrscheinliche besiedelte Fläche, P — Graben, V — Wall.

2. Kleine mittelalterliche Befestigung Lipina, Katastralgebiet Staříč, Bezirk Frýdek-Místek, Stand der Lokalität im Jahr 1989. 1 — Steinmauerwerk, 2 — Pfostenloch, 3 — Abdachung des Geländes, 4 — Ausgrabungskante, 5 — Schichtenlinien je 5 m, 6 — Schichtenlinien je 1 m, 7 — Schichtenlinien je 50 cm, 8 — bei der Grabung festgestelltes Bauobjekt; P — Graben, V — Wall, Z — durch fremden Eingriff beschädigte Fläche, S1 bis S6 — archäologische Sonden.

3. Kleine mittelalterliche Befestigung Lipina, Katastralgebiet Staříč, Bezirk Frýdek-Místek, keramische Funde.

4. Kleine mittelalterliche Befestigung Štádl, Katastralgebiet Sviadnov, Bezirk Frýdek-Místek, Stand der Lokalität im Jahr 1990. 1 — erhaltene Umrißkanten des zentralen Plateaus, Grabens und Walles, 2 — wahrscheinlicher Verlauf der Umrißkante des zentralen Plateaus, Grabens und Walles, 3 — sonstige Umrißkanten, 4 — Abdachung des Geländes, 5 — Ausgrabungskante, 6 — Fläche des bei der archäologischen Grabung ermittelten eingetieften Objekts; A — Fläche des zentralen Plateaus, B — Graben, C — Wall, D — Mast (Stahlwinkelkonstruktion), E — Mast auf Betonfüßen (Stahlrohrkonstruktion), F — durch Bau- und andere Eingriffe beschädigte Flächen, G — Hangkante, H — heutige Zufahrtstraße, S1 bis S6 — archäologische Sonden.

5. Kleine mittelalterliche Befestigung Štádl, Katastralgebiet Sviadnov, Bezirk Frýdek-Místek, Bronzegegenstände.

6. Kleine mittelalterliche Befestigung Štádl, Katastralgebiet Sviadnov, Bezirk Frýdek-Místek, kleiner verkohlter Kornbrotlaib, jeweilige Abmessungen 12,2×8,7×6,5 cm.

